

מדע. הלכות תלמוד תורה פרק הו

יב יהי כבוד תלמיד וכו'. באבות פרק רביעי : ומה שכתב הרבה חכמה למדתי מהצרי וכו'. מימרה דרבי הניח פ"ק דתעניות ופרק שני דמכות :

פ"ו א כל תלמיד חכם מצוה להדרו וכו'. פ"ק דקידושין (דף ל"ב) ח"ר מפני שיבה תקום יכול אפילו זקן אשמאי ח"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי

שנעים איש מקמי ישראל ר' יוסי הגלילי אומר אין זקן אלא זה שקנה חכמה. ומפרש בגמרא דלויא בינייהו יניק וחכים דלרבי יוסי הייב לעמוד מפניו ולת"ק לא. ופסק רבינו כר' יוסי משום דלויא בן יהודה דאמר הכס מפני שיבה תקום אפילו כל שיבה בשמעת קאי כוונתו דכיון דלרבי שיבה לרבות אפילו זקן אשמאי חלמא זקן בלתי נפשיה מידרש ולא קאי אשיבה וליתקין וחכים חלמא דלי זקן והכס קאמר למה לי משום חכמה תיפוק לי משום זקנה ואמר הכס אביי הלכה כלויס בן יהודה. וכתב הר"ן שכן נראה מפירוט דש"י ואע"פ שמדברי הר"ף נראה דסובר דהלכה כה"ק :

ומאימתי חייבין וכו'. שם אי זו היא קימה שיש בה הידור זה ארבע אמות וגרסינן הוה הכס חכם עובר עומד מלפניו ארבע אמות וכיון שעבר יושב :

ב אין עומדין מפניו וכו'. שם (קידושין ל"ב) באותה ברייתא ואמרין בגמרא דהני מילי דנמרחין לא בבתי גוואי אלא במקום שמוחר להרבה דל"ת חייב לעמוד. ורבינו כתב בית המרחץ דומיא דבית הכסא ולכן לא חש לפרש יורה : ואין בעלי אומניות וכו' . שם אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני ח"ה בשעה שעוסקין במלאכתן. ודעת רבינו לומר שרשאין פירוש חייבין כמו לא הוה לו כוונתו דממרחקין לא הוה ליה כרשיא וכן כתבו החוספוס : ומבין שלא יעלים עיניו. שם בבביתא יכול יעלים עיניו כלומר כמי שלא ראהו ח"ל ויראה מאלהיך והקשו בגמרא אטו דרשיעי עסקין ומשני דהכי קאמר יכול יעלים עיניו מקמי דלמטי זמן חיובא דכי מבי זמן חיובא הוה לא חיי ליה. וזה שכתב רבינו ומבין שלא יעלים עיניו מן ההכס כדי שלא יראהו :

ג אין ראוי להכס שיטריח וכו'. שם בבביתא ובגמרא :

ד רובב הרי הוא כמהלך וכו'. ג"ר פשוט שם : שלשה

ה שלשה שהיו מהלכין וכו'. יומא פרק אחר להם הממונה (דף ל"ז) . ודע דבגמרא הכי איתא אחר רב יהודה המהלך לימין רבו הרי זה צור . מן הסנן מימינו וראש בית אב משמאלו . ועוד תניא שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב בלחצו גדול מימינו קטן משמאלו . הרגמה רב שמואל בר פפא כדי שיחכסו בו רבו והתניא המהלך כנגד רבו

ה"ו מגבי הרוח דמלמד אלודי. ומפרש"י הרי זה צור אפילו בדרך ארץ אינו בקי. כדי שיחכסו בו רבו הא דקתני מימינו לא שילך אליו אלא מאחוריו ומימינו גדול לימין וקטן ליד שמאל אל גדול ושיחסו אחוריו הרב . דמלמד אלודי לא אלל ממש ולא אחוריו ממש אלא שיחכסו בו רבו מקלף דר רבו עכ"ל : ורבינו כתב הא דשלשה שהיו מהלכין בדרך וכו' והשמיט מאי דאחמר עלה בגמרא ונראה שהטעם מפני שהם דברים פשוטים וכל אדם יודע בך מחמת דרך ארץ אלא הא דבשלשה מהלכין בדרך אחריתא ליה לאשמועינן שלא ילכו זה אחר זה אלא בשורה אחת . ויורה נראה לומר שסמך על מה שכתב פ"ה ולא יתפלל לפני רבו וכו' וא"ל שאסור לו להלך בלדו אלא יתרחק לאחר רבו ולא יהא מכוון כנגד אחוריו ואחר כך יתפלל וכו' דהיינו דלא יתפלל אחרי רבו מדין דרך ארץ נעשו זה ואם כן מינה נשמע למהלך :

ו הרוואה חכם וכו'. מימרה דרבי אבהו פ"ק דקידושין (דף ל"ב) : שם ופ"ב דתעניות (דף י"א) : כשהנשיא נכנס וכו' עד הופכין פניהם כלפי העם . ברייתא בבוריות פרק בחרא (דף י"ג) וכתב הר"ף פ"ק דקידושין . וכתבו החוספוס דהאי ברייתא מיירי בבית המדרש ודל"ת אבהו דלעיל מיירי בשוק והלשון מוכיח כן דהא אמרין כשהנשיא נכנס לבית

חסרון כים אף קימה שאין בה חסרון כים. ומבין שלא יעצים עיניו מן החכם כדי שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו . שנאמר ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך : ג' אין ראוי להכס שיטריח את העם ויכוין עצמו להן כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה ומתכוין שלא יראו אותו כדי שלא יטריחין לעמוד . והחכמים היו מקיפין והולכין בדרך החיצונה שאין מכיריהן מצויין שם כדי שלא יטריחום : ד' ירובב הרי הוא כמהלך וכשם שעומדים מפני המהלך כך עומדין מפני הרובב : ה' שלשה שהיו הולכין בדרך . הרב באמצע גדול מימינו וקטן [ג] משמאלו : ו הרוואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו לארבע אמות וכיון שעבר יושב . ראה אב בית דין עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות . ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו . והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול . כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואין יושבין עד שיאמר להם ישובו . כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין מכאן

א כל תלמיד חכם מצוה להדרו ואע"פ שאינו רבו שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכן זה [א] שקנה חכמה . ומאימתי חייבין לעמוד . מפניו משיקרב ממנו בארבע אמות עד שיעבור מכנגד פניו : ב אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא שנאמר תקום והדרת קימה שיש בה הידור . ואין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתן שנאמר תקום והדרת ימה הידור שאין בה חסרון כים אף קימה שאין בה חסרון כים . ומבין שלא יעצים עיניו מן החכם כדי שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו . שנאמר ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך : ג' אין ראוי להכס שיטריח את העם ויכוין עצמו להן כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה ומתכוין שלא יראו אותו כדי שלא יטריחין לעמוד . והחכמים היו מקיפין והולכין בדרך החיצונה שאין מכיריהן מצויין שם כדי שלא יטריחום : ד' ירובב הרי הוא כמהלך וכשם שעומדים מפני המהלך כך עומדין מפני הרובב : ה' שלשה שהיו הולכין בדרך . הרב באמצע גדול מימינו וקטן [ג] משמאלו : ו הרוואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו לארבע אמות וכיון שעבר יושב . ראה אב בית דין עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות . ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו . והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול . כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואין יושבין עד שיאמר להם ישובו . כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין מכאן

עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו . והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול . כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואין יושבין עד שיאמר להם ישובו . כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין מכאן

א כמ"ג עשין יג, טור י"ד סימן רנב רמז : ב חולין נד : ג קדושין לב מבין לוקן שלא יערים ח"ל זקן ויראה : ד יומא פרק אחר להם הממונה : ה תענית כז :

לחם משנה

פ"ו א כל ח"ה וכו'. בפ"ק דקדושין (דף ל"ב) מחלוקת ח"ק ור"י הגלילי ואיסי בן יהודה והלכה כלויס בן יהודה דכל שיבה בשמעת כדפסקי הכס ואיהו ס"ל כר"י הגלילי דזקן שקנה חכמה כמו שהכריח הר"ן ז"ל :

ב אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ וכו'. בגמרא (דף ל"ג) הקשו ולא הוה רבי חייא הוה יתיב בי מכותא וכו' אחר שני חומשים שניתן לו בספר תהלים וכו' ומירצו הא בבתי גוואי הא בבתי צרתי . ולא ידעתי למה לא חילק רבינו . ונראה דהא דלוק עומדין וכו' אפילו צרבו מובהק ודאי דלוק סברא להלך בזה צין חכם לרב כמו שהילק בסיפא גבי קימה שיש בה הידור דהיינו ארבע אמות דאמרו שם דצרבו מלא עיניו דהכס איכא טעמא להלך כדכתב הר"ן דכיון דהוא רבו מובהק מוכחא מילהא שלפניו הוא עומד אצל הכס בבית הכסא כיון דטעמא דפסוק הוא משום דהוא מקום טיטוף מה לי רבו מה לי אינו רבו ומש"ה לא תירלו בגמרא כשהקשו מההיא דרבי חייא שאני הכס דרבו הוה כדקאמר שני חומשים בניתן לו וכו' דלוק סברא להלך בזה צין רבו לאחר דכרפישית : ואין בעלי אומניות חייבים לעמוד וכו' . דברי רבינו הם תמוהין שבגמרא (דף ל"ג) אמרו הפך האמור שם בבביתא יכול יהדרנו בממון ח"ל תקום והדרת מק קימה שאין בה חסרון כים וכו' והקשו וקימה לית בה חסרון כים מי לא

ד רובב הרי הוא כמהלך. שם בשיט דליפסחא : ו ראה אב"ד וכו' ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות . שם מימרה דר' אבהו . ואע"ג דבביתא אמרו שם כיון שעבר יושב וכן אמרו ג"כ בבב"ד פירש רבינו דלוק זה כזה דבביתא כשעובר מיד בגי. אלא הכי בעי ארבע אמות כיון דמלפניו בעי מלא עיניו . ועוד דאי איתא דפירוש זה כזה לימא חד וכיון שעבר יושב לתרומתו דהל"ל אחד ראה אב"ד וכו' וכיון שעבר יושב וקאי אב"ד וחכם מדקאמר בביתא וכיון שעבר

הנהרות מיימוניות
[ע] רבה משקה בחלולא דבריה ודלה להו כסא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כו' עד אפילו הכי הידור בעי למיעבר ליה . ע"כ : [א] כר"י הגלילי ודלא כת"ק דבביתא דבעי זקנה וחכמה . ע"כ : [ב] והא דאמרין פרק שלשה שאכלו אין מכבדין בדרבים אלא בפתח הראוי למזוזה תירץ רבינו דם דהתם שואין שניהם בחבורה אחת אלא כל אחד הולך לעצמו ויכול למחר לעשות דרכו כמו שיהא רוצה אבל כשהולכין לדבר אחד בחבורה אחת מכבדין מכל מקום כדמשמע הכא וכן משמע פרק במה בהמה גבי הא דקדמיה חבורא דלוי לחמרא דרבה בר הונא . תוספות :

בשם התלמידים עד ולעולם הנה . פ"ד דמכות : התלמידים מוסיפין עד מכולם . מימרה דרבי חייא דמיייתי לה ר"ג בר יוחנן לרליה פ"ק דתעניות (דף ז) : וכשם שעז קטן עד סוף הספר . פ"ק דתעניות (שם) :

פ"ו כל ח"ה מצוה להדרו עד מפני הרובב . הכל פ"ק דקדושין (דף ל"ב) ופרק בחרא דבכורות ירושלמי : שלשה שהיו וכו' עד משמאל . פרק א"ל הממונה (יומא ל"ז) : הרוואה חכם עד כבודו מחול . פ"ק דקדושין (דף ל"ב) : כשהנשיא נכנס כו' עד חזר למקומו . סוף בוריות (דף י"ג) ור' אלעזר ו"ל כתבו בהלכות פ"ק דקדושין :

הניגון דאמרי תרומיהו זה המבזה ת"ח. ומ"ש והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה גם זה
שם כי דבר ה' בזה זה אפיקורוס: ומ"ש אם בחקתי תמאכו וכו'. כך יש ללמוד
מה שכתוב בספרא:

ומשמע מדקדוק דברי רבינו דאין חכם מודה לכבודו אלא למע הארץ אבל לחכם

אחר לא ואפילו אינו גדול כמוהו ואפילו אינו
אלא תלמיד כיוון שאינו ע"ה ואע"פ שידו
אח עקבית מפני כבוד שמעיה ואבשליון י"ל
דכשנ"ד הם הממדים אפילו להכנס ממדים
מפני כבוד חכם גדול ממונו ולא אחר רבינו
שאינו ממדה אלא לע"ה אלא שהחכם עצמו
הוא הממדה. ואע"פ שאפשר לומר דשמעיה
ואבשליון שאינו שיהיו ואבן צ"ד ועוד שהיו
קדמונים ונמלאו כל הבאים אחריהם הלמדיהם
מ"מ הסירוק הראשון דא"כ לישאל דרבינו דלעיל
במקור סתם וכחש שהממדה אחת החכם ממדיו
אורו ולא הסתם שהממדה יהיה ע"ה אלא בני
חכם הממדה לכבוד עצמו. ועי"ל דגם להכנס
הממדה חכם גדול ממונו יכול לנדותו וכדאיחא
בירושלמי פ' אלו מנלחין גבי ר' ירמיה כו'
וגדון אלקין לאלקין ולא הרי"ק רבינו שיהיה
הממדה ע"ה אלא לענין מ"ש שאינו נר"ק עדים
ומ"מ אם החכם העלוב הוא גדול הדור
והממדה הוא הדיוט בערכו נראה דפשיטא
דמורה רבינו שיכול לנדותו לכבודו דכיון דגדול
הדור הוא ה"ל כרבו וכמו שכתבו החס"ד בפרק
אין עומדין והרב פשיטא שממדה לתלמידו אם
הפקיד בו: ומ"מ ואם מת החכם וכו' [מ"ק
ט"ז]. : ומ"מ ואם ראה החכם וכו' שכתב

בבל מי שנידורו על שאר
אפילו נידהו קמן שבשאר
נהוג בו נידוי עד שיחזור
בילו ויתירו לו : על עשרים
האדם בין איש בין אשה
החכם ואפילו לאחר מותו :
הקורא לחבירו עבד :
וקבעו לו זמן ולא בא :
י סופרים ואין צריך לומר

יד על ב'ד' דברים מגדלי את האדם וכו' :
ממלא דריב"ל בפרק מי שמתו
(ברכות י"ט) ובידו של פקח אלו מגלחין :
המבזה את ההכם וכו' . מיימלא כלשונה
בידו של פקח אלו מגלחין וכו' :
אמריק בנמלא דין בפרק מי שמתו (ברכות י"ט) וכמו שכתבתי למעלה :
המבזה שליח בית דין . כהאם עובדא דרב יהודה בכוף קדושין (דף ע') אמר מאי פטמא
שמתיה מר אמר ליה מבוס דליער שליחא דרבנן : הקורא לחבירו עבד . פ"ק
קדושין (דף כ"ח) הקורא לחבירו עבד יהא בנדי לומר שב"ד מגדלי אורו : כי ששלו
לו ב"ד וכו' . ב"ק פ' הגזול ומאכיל (דף קי"ב) ובידו של פ' אלו מגלחין ולי אמר נקופו לי
ומנא נקיטין ליה ולי לא אתא כהדין פתיחא עליה פי' ספר שמתא : המזולל בדבר אחד
וכו' :

לחם משנה

ויהיה לו למנוח ארבעה הן האפיקורסין. מיהו לזה יש לומר דמיון זה של אפיקורוס חינו כשאר השלשה כמו שהוא עצמו כתב בזהו הפרק ויש עבירות קלות וכו' ואמרו חכמים שאין להם חלק לעולם הבא וכו' והמבזה וכו' אבל מ"מ קשה דמיון לו השלשה שמה שלא מצינו בגמרא שנקרא אפיקורוס אלא זה :

יב אבל אם היה חכם חי כו'. כל זה ביאר ב"י יפה, עוד אומרו בד' דברים וכו' ע"ש :

המעיד

ז. ומראה זו ראשית שמענו חייבין לא שמענו וכ"כ הריב"ש גוסיה בסיומן ר"ך וע"ש :
קאסע ר"ך ב"ר' מקום שנהגו דבקעת דוכתי אמרינן דמאן דעבר אדרכנן משמתינן ליה ובקעת דוכתי
קר לכולא מנהג משמתינן ליה אבל בדבר שטיקרו מן הסורס והוא טובר על מה שאסרו חכמים מכין
אוסו

הגהות מיימוניות

[ז] הא דאמרו תלמיד שגדה לכבוד גריוו נדוי היינו שבונו וגנתו בדרכים אשר גמא לת"ח אבל אם לא כזהו בכלום אך שאין מכבדו כמו שהייב לכבדו כגון קימה והידור ככהי איירי הא דאמר בירושלמי מפירקין רבי אחא בר חייא בשם ר' יוחנן זקן שגדה לצורך עצמו אפילו הכלהא אין גריוו נדוי: [ח] והני מילי שנידוהו לכבודו ואם נידוהו לשם שמים מגודה ע"ל. וחסופות נדוי: [ט] דאמרינן גבי אושפוזי ע"ש. ע"כ:

דר מן המגושל (דף ג) עני עוזבד דהביא איסחא דהיתחייבא צני דינא דבי רב יהודה כו' עד דאמר
ממנו (דף יט) המספר אחר מטתן של ח"ח : (ב) המבואה שלית בית דין וכו'. פ' ר"ג (יבמות י"ב)
: (ד) המזלזל בדבר אחד מדרם ואין ל"ל בדברי חכמה . פסק מי שמחו אלא את מי נדו את אלא לעזור
ועה וכו' :

הינה דאמרי תווייה זה המבזה ח"ח. ומ"ש ודרי הא כלל כי דבר ה' בזה גם זה
גם כי דבר ה' בזה זה אפיקורוס: ומ"ש אם צחקתי חמאכו וכו'. כך יש ללמוד
ממה שכתוב בספרא:

יב אם באו עדים שצוהו וכו'. בפרק אלו מגלחין (מ"ק ס"ו) אמרינן דשמאיהו אבוי

ורבא להוואו סבא דלחפך צר
 סובי, ובע"ה דעדיו (דף י"א) הן שיהי
 עקביו חפיו שאלו על שמעיה ואבלין דומא
 הסקא ומינה מייתי בפרק מי שמהו לומר
 שמתמדים למי שמספר אלו מתקן של חלמידי
 החכמים. וצירושא פ' אלו מגלחין מייתי גמי
 הכי חמני' ואלאחר עלה דלא אמרה הכוזה
 חזקו אפילו לאחר מיתה צריך דנדי. וכח
 שגדול עונש הכוזה בחייו
 לאחר מותו וזהו שצריך ריבוי
 למקלל אצ"ו ואלו לאחר מיתה שיהיה
 כחומר בפרק החומקים עכ"ל, וכך הם
 דברי רבינו: וקונסין אותו וכו'. ירושלמי
 בכתבו הרי"ף בקמא פ' החובל הד בר ג
 ל' יודע בר חננאל אמר עובדא קמיה
 ל'קס וקנסיה ליערל דדבא:

והמבזה את החכם וכו' ואפילו לאחר מיתה וכו' . מפורש בירושלמי פ' חלו ומגלהין ובגמרא דין מונה בכלל דברים שז"ד ממדין עליהם ברכות פ' מי שמהו (שם) המספר אחר משהו של ח"ח : ומ"ש רבינו חזקוני א"ל א"ס היתה החכם חי א"ן מחירין לו עד שיראה החכם ששכחוהו בשבילו נראה לשריפה גרסינן ה"ד ששכח"ו והר"ש בפתח , כלומר עד שיפסיק שנידוהו בשבילו . והכי משמע ק"ל שפ' מנלחין (מ"ק י"ז) בזהו"ל שבה"ל דלחפסקי ברב טובי בר מחנה לימנו עליה חז"י ורצא ששמוהו לסוף חלו ופייסוהו לבעל דוניה משמע לחזי לאו לפייסיה לא הוו שרו ליה . וחז"ל בסוף פ' החול (דף צ"ב) כל חלו שאמרנו דמי בשחו חז"ל צערו כלומר שדואג כל בשחו חז"ל בציא כל חז"ל בציא חז"ל מנחל לו עד שיפסק ממנו מחילה . ולא גרסינן עד שיראה ה"ד שחזיר"ק והר"ש בשו"א דמשמע שאפילו בקש ממנו מחילה כמה פעמים ולא נהרגה לו א"ן לו שז"ד מחירין לו שז"ד דבר המזה מדל שמתאר שעה מה שמוטל עליו למה לא יתירו לו . ושע"ג דכ"פ בחרס דיומא (דף פ"ו) משמע דלרבו הולך שחלו מחילה אפילו חלק פעמים עד שיראה לו וכתבו רבינו בפ"ב מהלכות השוכה ה"ד שחזיר"ק חז"ל לייסב חז"ל לא לעיניו שלא

א ע"י סמ"ג עשין יב ק"ג . טור יו"ד
ג סמ"ג עשין דרכין

[illegible]

מישנה למלך

פ"י יב ואם רצה החכם למחול לו ולא נדחו הכשרות בידו. בפרק בני העיר מימי לא עלה קללת אדם על מחשיב כי הא דמר זוטרא סתידא כי הוה סליק לעוריא הוה שרי מחיל לכל דמזערי ביה. מוכח ממאן דמי שנחתיב נדוי מפני כבודו לא ט"ח יכול ה"ח למחול יפטר מן הנדוי ויכילא הוה כזה דכינו לקמן בסוף הלכות אלו ובסוף ברכות סנדרין י"ט. אבל י"י שנחתיב נדוי מפני שחטא למקום כגון שהוכיח ש"ס לנבלה אף שעשה תשובה לא נפטר מנדויו כמ"א למקום פ"ב דיבמות (דף כ"ב) י"ט:

חייבים הקהל או חכמי העיר לדרוש ולבטיחו כפי ערך התלמיד ותלמידיהם כדאמרינן בפרק
ואלו מנהלין הסווא עתה אלתפקד ברכו טובי בן מתה אימונן ועתה איני ורבה ושמואל
בבב תלמוד מדרבי כוסרים. בפי' דעידות חני שנידו את אלעזר בן חננל שפסק בנ"י.
אמרינן דלקי משמע אבל שמואל לא. ותיזן דמלתא דעיקרו דרבו דכי עקר לה קא

מנדל עוז

אע"פ שהמבזה כו' עד דברים. פ' אלו מגלחין (דף ט"ו) ובמה מקומות בתלמוד: וקונסין אחו
 (שם) וזכר עד לתכס. ביורשמי פ' הכולל: והמבזה את ההכס וכו' עד זה שידורו בשבילו.
 א' אלו מגלחין (דף ט"ו) לזון רבינו בכל אלו מפרק כמה מדליקין דאסיקנא הא גזעא הא בשבסאי:
 וכן ההכס ענינו עד הרשות בידו. פ' אלו מגלחין (דף ט"ו): הרב שיער לכבודו עד ויתירו לו.
 ורק אלו מגלחין (דף ט"ו): על כ"ד דברים. פ' מי שמחו (דף י"ט): (א) המבזה את ההכס. פ'
 גרסה יוחסין (דף ע') בעובדא דרב שויסקאל ובפרק אין מעשיין (דף כ"ו) נגמר מעשיין ללא יתחד
 אדם עמיה בעובדא דרב אבי דאלין לבי תורתא כו' עד דלמך ליה ידעתון ליה ליחוו כהן אינשי בשמחא
 בשבסו דקרו ליה רמאח ובמה מקומות בתלמוד: ואפילו לאחר מיתה, כוף שמעתא קמיתתא דפ'
 א' לבניו קא מכוונת יחידי הויה איתתא בשמחא וכו' שמואל כזר הוה שכיב בהויה שעתא, וצ"מ מי
 ופרק הגזל: (ג) הקורא לחבירו ענד. פ"ק דקדושין (דף כ"א): ד' מי שגלחו כ"ד. מ"א (דף י'
 לו חנוך

[illegible]

*החכם שמעוהו רעה. א"ל ויש אחרים הרבה. חכם
שהורה להסיר במים שאין להם סוף לינשא לכחולה. וכן
מי שנוצר על נדרו כל בית דין שנוקד לו לשאלה בר שמה
פוא ואיכא טובא ;

ימי שמעודה מי שלחו חייב בנדוי . א"ל דבר זה הוסיף
ממעשה דריש לקיש דהוה מנער פרדיסא וכו' . אמר ליה
ההוא ארבעה ואמרו ליה שלו דניו . ובתי ראשי איז כלן
לפסול כי הדברים שהוא מונה בית דין לריבין לנדומו וכי
נדות לר' שמעון בן לקיש אכל אותו שידה וקסיל עד כבודו
לדניו דניו :

א חכם יזקן בחכמה וכן נשיא או אב בית דין שמרר
 אין מנדין אותו בפרהסיא לעולם. אלא אם
 כן עשה כירבעם בן נבט וחביריו. אבל כשחטא שאר
 הטאות מלקין אותו בצנעה. שנאמר וכשלת היום וכשל

א סמ"ג לחוין רח. טור יו"ד סי' שלד: ב סמ"ג לחוין שס. טור יו"ד שס. מנחות נט:

דכלהו כי דייקת בזה הו כלל כ"ד דברים
אלו שכתב רבינו . שהמים דערו כלפי שמים
היינו הריא דמציא רבים לידי חילול השם .
מי שיש לו ערעור עם חבירו ומכר אותו
דבר לשלמון הוי בכלל מי שלא קבל עליו את
הדין . וח"ח שמהזיק במחלוקת כנגד הרבים
הוא בכלל המצוה את ההכם דרבים לגבי יחיד
ה"ל כרב אלל תלמיד . והריא דקוף פרק קמא
דשבת והריא דפ"ק קדושותין וזו מי כפלה
המצוה את ההכם . והריא דפרק מציאת האשה
חינה ענין לבאן דהכא לא מיני אלל מי שעושה
דבר שב"ד מדין אותו עליו ושם לא היה
אלל שגזר עליו שמתא שילך ויאמר אותו
שליחות . והריא דפרק ר' אליעזר דמילה
והמזלזל בגמילה ידים ואומן המכין מלכא
במועד הם בכלל מזלזל בדבר אחד מד"ס . ומי
שעושה קלים וחמורים או גזר שיה לעקור
דבר אחד מן ההורה או שואל דבר שאי אפשר
הם בכלל מזלזל בדברי תורה או המצוה
אלל ההכם :

פ"א א חכם זקן בהמה וכו'. פ' אלו
מגלחין (דף יז) אמר רב
אויא בלושא התקינו אב ב"ד שסרה אין
מגדין אותו אלא אומרים לו הכד ושכ צניק
חזר וסרה מגדין אותו מפני הלול השם ופליגא
אוחו בצרהסיה שנאמר וכשל גם נביא עמך לילה
מארי דגמרא טפי מרב אויא ועוד דירושלמי
מגדין אותו בצרהסיה לעולם כלומר אפילו חזר
ובעש בן נבט והביריו ירושלמי פ' אלו מגלחין
דבשע שלל לנדוט זקן ואהיא כי הו' דל"ר שמואל
ירידין אותו מגלחו אלא אומרים לו הכד ושכ
טבירה שלל בני מרנחא דכספא גבי ר' יעקב
זרעוהו ובקש לנדוהו והוה ר' חייא ברבי דר'
ן מגדין זקן אה"כ עשה כירבעם בן נבט והביריו .
קוקה וכירבעם בן נבט עשה וגדון חלין לחלין
אמר שרבינו ז"ל סובר דשלא כהלכה עשו דס"ל
ההיא דדוגמא השקוק לא קשיא דהיכא למימר
דחין מגדין דוקא בצרהסיה אבל בנעשה מגדין
למימר דבנעשה ברכוהו . ועוד י"ל דההיא דר'
שמי : וכו"ש אבל כשהטא שאר חטאות מלקין
ריות ר' אחא בשם ר"ל ככן משיה שהטא מלקין
עלייהו ירידה היא לו כלומר שהיא בצרהסיה .
ב"ד"ש שלש . ומשמע אלרין דרבינו דדין נשיא ואב
ו אויא חילול השם כשחזלגין אותו בצרהסיה
אמר רב אויא אב ב"ד שסרה אין מגדין אותו וכו'
ופליגא

פ"ו א חכם זקן וכו'. מה שאמר רבינו חכם זקן עיין בציה יוסף שהן מעט לדבריו סימן של"ה:

[illegible]

דדברי הכל היה וזית זה שגופתו כלל, וגם הפלגו של ר"מ ז"ל פלסול מופלג הוא דהיי סלקא דעתך דכי אחא הכוזב גברא לני דינא לא הוו משמתי ליה הכי הוו אחרי ליה שלו נדוי ובה כ' קי"ל ריש פ' הכנייה את הכד (דף כ"ו) הלכתא כרב נחמן דאמר עבד אריות דינא לנשוי הכי דאזכא פסידא וזכורא מרבני במלתא דביסקיף ליה, כרב יוסף. פ' אלן ומגלחין (דף ט"ו) הכי מילי כ' עבד דינא וליכסתא ובורא ביה כל יצירותיה ושמא יעלה על דעתה כו' (דף ט"ז) כתב ע"ה ע"ה שלא בא לניבית דני לזעוק הא ודאי לא אפשר דהא הקורא לחבירו עבד וכי תעלה על דעתך דהיי שתיק אחיה עטנין ליה אכן ודילמא קושטא קאמר ומשום הכי תמין ונמנעש דבר שביסקל פסק עשרה יומין (קידושין ט) לא כתבו ליה פתחה אלא בדרתא הכוזב גברא למתבע דימיה אלעזר ודלי במתבעא דכי אחי לקמן וחזין דשמתיה שלא כדון משמתין ליה עד דהדר ונמנע דימיה אשמתא עדין ואם כן מפתח דין אחד שרידו הוא עמלו לני שרידו שלא כדון ואחזי שני לניבית דין ונדרשו שויה פס' כד"ו.

פ"ז חכם וכן בחכמה כו' עד פלוני מוחרס. אלו מגלחין (דף י"ז). וזה שכתב אה"כ עשה כירכבם
 בן נבט והביריו. לא ידעתי מאין הוסיף זה הלשון ואי משום דשמתיה ברוך למרוז במאה שיפורי
 כדליתא פרק אלו מגלחין (דף י"ז) כבר נסתי דרכו של ר"מ ז"ל ונחות לבטל לריבא תלמוד :
 אבל כשהעל שאל תחטא כו' עד אומרים פלוני מוחרס. הכל פרק אלו מגלחין (סג) :

לקמן לדינא משמחין לכו : חכם ששמועו רעה . באלו מנלחין (דף י"ז) ההוא זורנא
מזנא דהו סו שומעיה ושמהיה רב יהודה : המנדה מי שאינו חייב נידוי . שם .
שר"ל יודה את מי שלא היה חייב נדוי ואל"ל חידך מזרנא ואמרו גמדי האחר הוא נדוי :
וכתב הרמב"ד ח"ל דבר זה הויא ממעשה דר"ל וכו' , עכ"ל . וי"ל שזכר רבינו שאם
לא היה הוא מנדה אחרו ח"ל היה כדל"ל

כשיבואו לבית דין
מנדין אותם :

(כג) *חכמ
*שמועתו רעה :
(כד) *המנדה מי
שאינו חייב נידוי :

האוי גוונא לא היו בית דין מקקין לגדות לר' ש

ו"ל"ל ש'הרב לא הביא חלל אחרים שמדדים עליהם עכ"פ ומפני זה לא הביא חכם הסורה במים שאין להם סוף ולא בית דין שמוקדן לשאלה שסמם אלו הכמים ואין מדדן הכמים חלל נאמרים שלא לגדוהם אע"פ שחייבים יודו וזע"פ שהביא חכם ששמועתו רעה מפני שקיון ששמועתו רעה יוא מכלל חכם . ומפני זה העטע שכתבנו לא הביא המאמרם בתוך השערים של מהרי"א אברהם פפור ב"ה הדיון , עכ"ל :

ועוד אחרת כחז רבינו ירוחם בשם הראב"ד בני אדם העושים מלאכה בעוד שיש מהם בעיר ועדיין לא נקבר הייבין נידוי אלא ח"כ יש הנזרות בעיר כדליתא ב'פ' אלו מגלהין (מ"ק כ"ו): וז"ל שזו בכלל מה שכחב ההנזל בדבר אחד מדברי סופרים והשנוה וזו שייכא גם בלוהה שכתבה בסמוך בהשנה: כתב בקונדריסין ומלמד אלו הכ"ד מצינו במקומות אחרים והם מי שעשה קליס והמורים או ג"ס לעקור דבר מן החורה או ששאל דבר שאל"ה והיה בקומץ רבה (ל"א). והגנים דעמו כלפי שמים מעובדה דהוי המעטל וכן מי שיש לו ערעור עם חבירו דבשר אורח ומחר אורח דבר לשלמן או לשפוט או להשמתין ליה עד דמייח ליה וקיימי צבי דינא והוא בהנזל זוטא (ב"ק ק"י:). וכן ה"ה שמחזיק במהלוקה כנגד הרבים שמנדין אורח כדי שלא ירבו מהלוקה בישראל ומייחי לה פ' הורב (מנע"ל נ"ט). ובספ"ק דשבת (דף י"ט:). איכא אחריות ההוא הלמידא דאורי בחדהא דלרגיו כר"ש שמחיה רב המנוחא פתום דשחחריה דרב הונא לא איצני ליה למשכד הכי. ובסוף מצינא האשה (ס"ט). איכא אחריות בשמחה לכוין מאן דלא יימר ליה ענן ענן ממקרקעי או ממטלגלי. ובספ"ק דקידושין (כ"ה) איכא אחריות סבי דניזניא לא אהו לפרקא דרב הסדא ח"ל לרב המנוחא זיל נעניהו. ובפ' ר' אליעזר דמילה (שבת ק"ל) איכא אחריות קריבו ליה רישא דמוסא בהלבא ח"ל אחאי לא תשמחיהו. והמנזל בנטילת ידיים והיא במס'.

וְנִשְׁבַּע חֹשֶׁבֶן הַדְּרִיט שֶׁלֹא יֵאָר רִיקָם בַּעֲבוּר הַשָּׁבוּעָה וּכְחֻרְאִין שֶׁאֵינוֹ נֶעֱנֶה מִצִּדָּא לִידֵי חֲלוּל הַשֵּׁם שְׂאוֹמְרִים אֵין בַּשָּׁבוּעָה כְּלוֹם עֵכָ"ד, וְאֵין צִוָּה כְּדֵי שְׂבִיעָה :

[illegible]

(בב) חכם ששמועו רעה . פק חלו מגלחין (דף ט"ו) : בתי הראב"ד ז"ל ויש אחרים הדב"ה וכו' : ואני אומר אחת הוא דטובא איכא אבל ר"מ ז"ל לא פסק אלא כהנה התמודד פ' מי ששמו כ"ד מקומוס בית דין מגדיל דמחיה תלמודא למעניה למעוטי איני דפגולה איניו אחא וחסדיא שביא הראב"ד ז"ל דמיו שאין להם סוף דר"פ תהורא דיימוס (דף ק"ה) לאו בדיא ארסיקאי אלא דקא מייתי עובדא דהוואי רבא רעבא בלמנא דסמין אכוסב רב שילא דרביהו אמר רב שילא בשמולא חא נשתיא ופסקי רבא בלמנא ז"ל דמשמתינן אהבי . אבל ר"מ ז"ל לא הסכים כן פ"ג מהלכות גירושין וכן העובד על נדורו שלקחא איני מוכמחא ולפגולה היא פ' אלו מותקין (דמירס דף כ"ו) דהתיא מי שגור ועבר על נתיבותיו אינו נוקקין לו עד שינכסו איכוס כימיס שנגב כן יתור ורואיך אמר רב יוסף כיון דלמור דבני און נוקקין לו כי דניא דמורקקין ליה לאו שפיר עבר ור רחא רב יעקב אמר שמויה מיס גלחון ז"ל דמשמתינן ליה כולסו רבנאחא לא פסקו הכי והסכים ר"מ ז"ל כדריבסי מוש דסמין אהנינא דפ' מי ששמו למעוטי הני ודווחיה ודיין עמו כד"ן (כ"ד) חמדה מי שאינו מוש דני . וכו' הראב"ד ז"ל דבר זה הוליא ממעשה דרסי לקס וכו' ע"ל : ואני אומר בלמח כ"ו ממעשה דפ' אלו מגלחין (ס"ב) פסק וכו' ובשמיטת דפ' מי ששמו דמני כ"ו דמדמי מלחא למלחא כי הא